

360.66, VII, B, 9

Jeber

274/99.

Rudolf Vrabl

Sveta noč.

Založil Anton Turk. — Katoliška Tiskarna.

1899.

Ruc

Rudolf Vrabl

Sveta noč.

Založil Anton Turk. — Katoliška Tiskarna.

1899.

030055542

KAZALO.

	Stran
I. Smrtne sanje	5
II. Ob materini gomili	11
III. Zlata riba	17
IV. Sveta gora	26
V. Vijolici	41
VI. Dedkova povest	48

I.

Smrtne sanje.

Burja besni na vso moč.

Mesec plove po nebu, in žarne
zvezdice se leskečejo nad njimi.

V samotni hišici sedi babica
z osirotelim vnukom ter mu boža
nežno lice.

Povedala mu je bila malone
že vse povesti, samo da ne bi jokal
po izgubljeni materi.

Ko pove poslednjo, kar jih
ima še v slabem spominu, ga pri-

tisne na prsi in ga sladko poljubi.

Deček pomišlja, čemu ga je poljubila, ko ga ni
doslej še nikoli, vendar molči.

Tudi babica utihne; spanje jo premaga.

Dečka je skoro strah ob speči babici.

Še bolj se pritisne k nji in ji položi glavico na
kolena. —

Burja nekoliko poneha.

Mesec slabotno razsvetljuje temno sobo.

V sprednjem kotu stoji smrekovo drevesce, na katerem visé štirje pozlačeni orehi in nekaj jabolk. Vse to odseva v mesečni svetlobi.

Milo pogleduje dečkovo oko to skromno okrašeno drevesce.

Neprestano zre nanje.

V tem se zbudi v njegovi duši spomin na umrlo mamico, ki mu je prinesla lani na sveti večer iz mesta lepo suknjico in mu potem okrasila drevesce z orehi in jabolki.

Pod drevescem pa mu je napravila iz mahu hlevček, kamor je razpostavil sveto družino, pastirce in ovčice.

Ko sta z mamico vse to opravila, je dobil od nje še velik kos medene povitice, in za tem so zasedli mati, babica in on leseno klop pri topli peči.

Slastno je jedel deček tečno pecivo, dočim je mati pripovedovala povest o zlatem jabolku. S posebno radovednostjo je poslušal to zanimivo povest tako, da ni preslišal nobene besedice.

Marsikaj torej pogreša letos, najbolj pa mamico, ki že mirno spi v tesni gomili.

„O, ko bi vsaj še letos živali moja mati“, vzdihne na tihem, „kako veselo bi bilo zopet danes!“

„A ni jih več!“

„Babica bi mi lahko kupili letos kaj novega, pa me nimajo tako radi, kakor so me imeli moja ljuba mamica.“ —

„Ljubi Bog, samo enkrat še mi pošlji mamico domov! Tako lepo Te prosim.“

Sklenjeni ročici vzdigne proti nebesom in zajoka na glas, da se zbudi babica.

A njene tolažilne besede so brez uspeha.

Deček stoka tako milo, kliče mamico.

„Mamica, ljuba moja mamica, samo — enkrat bi Vas še rad videl.“

Babico gane do solz dečkov jok.

Saj je tudi nji treba tolažbe, a ob jokajočem detetu je išče zaman.

Srčno ga objame, mu položi pod glavo blaznico, upajoč, da ubožec po dolgem bedenju vendarle zaspi. Sama pa sede poleg njegove glave ter si briše mokre oči.

Skrivnostna tišina zavlada po sobi.

Zunaj potihne ledena burja, in nič ne moti tihega, tajnostnega miru.

Blag pozdrav odseva iz nebes na zemljo, na kateri je zopet vzcvetel oni prelepi spomin rojstva nebeškega Deteta.

Deček zapre trudne, v solzah se lesketajoče oči. Sladke sanje ga dvignejo v nebeško milino.

Vidi se v neskončno lepih svetih nebesih v materinem naročju.

Nasproti mu stoji zali zvesti angel njegov, smejoč se mu ljubko v obraz.

Zdaj zasliši angelsko petje, in velika zlata zavesa se odpre pred njim.

Nebrojno belih mladeničev in svetnikov, polnih nebeške svetlobe, zazre, ki klečé na visoki biserni gori. Na vrhuncu ugleda presveto Trojico, ki plava v odsevajočih, svetih žarkih nad zveličano trumo.

„Slava Bogu na višavah!“ odmeva po presrečnem raju.

„O, mati, kako lepa so nebesa!“ vzklikne ubožec v sanjah, da se vzdrami babica.

„Ko bi bil res že v nebesih, koliko mojih bridkosti bi odnesel s seboj“, vzdihne babica po dečkovih besedah.

Zavesa pade.

Deček objame od veselja ljubo mamico, čuteč se neizrečno srečnega, da se ziblje v njenih rokah v tem blaženem kraju.

Mati pa poljubi sinka nebeško sladko.

Zlata zavesa se vzdigne drugič.

Namesto biserne gore ugleda deček veličasten vrt, v katerem rastejo drevesa, polna zlatih jabolk.

„Vidiš“, reče mati, „tukaj rastejo ona zlata jabolka, o katerih sem ti pripovedovala nekdanj tam doli na zemlji. Pazi, sedaj pridejo kmalu angeli, ki potrgajo ta jabolka in jih izpusté še nocoj v mrzle zemske studence“.

„V vsakem studencu se bode zasvetilo zlato jabolko, katero mora še nocoj poiskati oni, ki je izgubil svojo mamico in želi priti k nji v nebeško kraljevstvo.“

Zamaknjen gleda deček, kako se vrté zlata jabolka na bisernih nitih proti zemlji.

Rad bi videl, kdaj pade jabolko v domači studenec.

Njegov angel pravkar priveže eno za pecelj in ga lahko izpusti proti namenjenemu kraju.

In glej, jabolko pade v domači studenec.

Dečku, ležečemu na klopi, vztrepeče srce veselja, ker misli, da stoji že ob studencu.

Hitro se nagne nad vodico, hoteč z vedrom uloviti zlato jabolko in ga potegniti k sebi.

V tem hipu pade raz klop in se zbudi. —

Babica spi trdno, zato ne čuje ničesar.

Sirotek se plaho ozira po sobi. Ne more si pojasniti, kaj se je zgodilo ž njim.

Zdi se mu še vedno, da gleda zlato jabolko, plavajoče v studencu, in da ga hoče prijeti.

Na pol v spanju tava po hišnih kotih, hoteč si odpreti vrata, a dolgo jih ne najde.

Vse je že iztaknil in prijel, samo kljuke ni mogel najti.

Utrujen se nasloni na omaro.

Mesec se skrije v tem za oblake, in tema zavлада krog dečka.

Tiho zopet stopa po izbi. —

Malo se obrne na desno in je pri vratih.

Tiho jih odpre in skoči na dvorišče k studencu.

Dasi samo v tenko srajčico oblečen, ne čuti, kako mu zmrzujejo udje.

Vroča ljubezen do mamice je hotela, da najde ono pomoč, katera ga ponese k nji v presrečni kraj.

V eni roki držeč vedrce, privezано na vrv, se je opiral z drugo v sneg.

Mraz ga kmalu popolnoma premaga.

A vedno še nadaljuje svoj posel.

Neprestano hrepeni, da bi bil skoro v materinih rokah, ki so ga tako ljubko objemale v sanjah.

Moči ga zapusté. Hoče si nekoliko odpočiti. Truden se nagne na mrzli sneg.

Srce mu bije vedno bolj počasi.

A kmalu se osrči, prime za vrv in prične iznova težko delo.

Roka ne občuti ničesar več, in vrv mu pade z vedrom vred v studenec.

Hitro se nagne za njo, da bi jo potegnil k sebi, a ubožec se nagne preveč — tako, da izgine v globočino za zlatim jabolkom. —

Nedolžna njegova duša pa splava v svete višave, kamor si je želela priti. —

II.

Ob materini gomili.

Blaženotih mrak odeva zemljo.

Po ozki stezici stopa mož z majhnim zabojem pod pazduho.

To je grajski logar, ki prihaja iz mesta domov, nesoč sinku nekaj lepega za božično drevesce.

Noge se mu že šibé od naporne hoje. Dve uri že gazi po snegu, ki ga je bil nanesel predpoldne ledeni sever.

„Še pol ure, in doma bom“, deje tiho in pospeši korake. Komaj že čaka sinkove družbe.

Ta mu je najdražje imetje na svetu. Rad, jako rad, če mu dovoljuje čas, se pomenkuje vsak dan nekaj časa s petletnim sinkom Ivankom.

Posebno veliko misli logar danes domov grede na ljubljenega sinka.

Ljubezenski čut do njega mu dije v prsih, in v duhu objema utrujeni srečni logar drago bitje.

V teh mislih zaide na napačno pot. Dasi že dovolj dolgo stopa po velikih, nenavadnih zametih,

vendar ne sluti, da je bil izgrešil pravo pot proti domu.

Dolgo že hodi. Naposled, ko že težko privzdiguje noge, ki se mu vedno globlje vdirajo v sneg, se mu zjasni v glavi.

Plaho se ozira, a njegovo oko ne predre goste megle.

Samo toliko ve, da še ne bo doma tako brž. Saj po tej poti mora hoditi še najmanj dobro uro.

„Zakaj nisem šel rajši čez pokopališče“, si misli. „Tam je pot gotovo uglajena. Posebno danes, ko bodo ljudje prihajali k polnočnici.“

V zvoniku zaklenka k večerni molitvi.

Zdaj šele se zave logar, kje da je. Zvon ga je bil opomnil, da je zašel zadi za pokopališče.

Pobožno se odkrije in moli.

Zvon utihne, a logar moli še vedno.

Moli za drago ženo, katero so mu bili nedavno prenesli semkaj v večni dom.

„Tu torej počivaš“, vzdihne tožno. „Zakaj si me ostavila tako rano?“ In nasloni se ob palico in se globoko zamisli. Žalost mu preveva srce, in v njegovih očeh se zrcali težka duševna bol.

Zdajci začuje mil, tanek glas. Zveni mu na uho, kakor bi nekdo stokal.

Pozorno posluša, a ne razloči ničesar. Slutnja mu veli, da prihaja glas s pokopališča.

Počasi se splazi na vzvišek in se ustavi pod živim plotom, ki obdaja temno goblje.

Dolgo že sedi v snegu in premišlja, kaj naj pomeni prejšnji glas.

„Mogoče se mi je le zdelo, da sem slišal nekoga jokajočega“, izpregovori tresoč se mraza. „Malo bom še počakal in potem odidem. Gotovo že toži Ivanek po meni. Gotovo me težko pričakuje.“

Komaj to tiho izreče, začuje otroške klice:

„Mamica, mamica, čujte, jaz Vas kličem, jaz, Vaš Ivanek. Mamica, ali ne slišite? Nič, nič me ne slišijo. Oh zakaj ne?...“

„Mamica, ali me res ne slišite?... Mamica... o joj!“

Glas umolkne.

Ko začuje logar besede „Mamica . . . Ivanek“, se grozno prestraši. Potem zakliče:

„Ivanek, ali si ti? Kaj vendar te je prignalo semkaj?“

Nagloma preskoči gosto ograjo in odhiti tja, od koder je čul vpitje.

Ob ograji pa je bil izkopan nov grob. A snega je zametel, da ga ni bilo videti. Logar ne zapazi tega v naglici in temi. Zato pade k nesreči vanj.

„Moj Bog, pomagaj, pomagaj!“ vzdihuje logar v jami. Nikakor se ne more rešiti iz nje.

Kaj mu je storiti, kako priti iz jame?

Še ima pri sebi palico, zaboj je bil obtičal v grmovju, skozi katero se je plazil.

Palica je trdna in debela, močna dovolj, ko bi si le vedel pomagati ž njo na noge.

Ker se mu nikakor neče posrečiti drugače, jo vzame naposled na pomoč.

Z vso močjo jo zasadi v zmrzlo steno globoke jame in jo pripogne tako, da leži poševno.

Sedaj stopi na njo, da bi zlezal iz jame, a s palico vred pade nazaj.

Takisto se mu prigodi drugič.

Vendar ne izgubi poguma, zato poskusi vnovič.

Bolj polahkoma nego prej stopi na palico in se zavihti navzgor. Srečno skoči iz jame.

Palica ostane v jami, toda on ne utegne misliti na njo, zakaj mudi se mu k ženinemu grobu.

Urno steče tja.

Luč pod velikim križem sredi pokopališča mu razsvetljuje z mrko svetlobo pot k tihi gomili predrage soproge.

„Ivanek, kje si?“ zakliče v temno noč.

Nobenega glasu . . . Vse je tiho in mirno.

Le še nekaj korakov je do njenega groba.

„Oh, da bi se mi bilo le zdelo, da sem ga slišal“, vzdihne logar. „Bog me ne kaznuj, da bi res našel tukaj otroka.“

Že stoji ob grobu. Na lahko potiplje okrog.

„Moj Bog, kdo je to?“ zakriči logar. „Ivanek! Ne, to ni mogoče . . .“

Hitro prižge žveplenko.

„Oh, Ivanek, kaj delaš tukaj? Ivanek, slišiš? . . . Ivanek, drago moje dete, oče te kliče. Čuj me, Ivanek!“

A Ivanek molči kakor tihi grob poleg njega. Brezmejno žalosten objame logar sinka in se bridko razjoče.

„Še tebe naj izgubim, potem izgubim vse, ljubo moje dete! Jokal sem, ko je umirala tvoja mamica, in kaj naj počnem, ko me hočeš ostaviti tudi ti? ... Kdo se bo zjokal nad mojim grobom, če ne ti, Ivanek moj!“

„Toda ti še nisi mrtev ... ne, nisi mrtev, sinek ljubi; še živiš ... Brž domov, da ti še rešim življenje.“

Na lahko ga vzdigne in potem se zažene po ozkem tiru proti domu.

Ves moker od potu prisopiha na domači prag. Z očetovsko ljubeznijo pritisne Ivanka na prsi, rekoč:

„Ivanek, doma sva!“

Ubogi Ivanek pa ne odgovori niti besedice, temveč molči kakor prej.

Zakaj tako? Zakaj se ne odzove očetu?

Od prevelikega strahu na pokopališču, ko je začul klicati svoje ime, mu je pošla zavest, da je obležal kakor mrtev kraj groba.

Ni spoznal očeta koj po glasu, zato je menil, da ga kliče smrt ...

Tudi so mu bili udje že vsi zmrzli, da jih ni mogel več premakniti.

Oh, zakaj je storil ubožec ta usodni korak? ...

Katera moč pač mu je vzdramila misel, naj gre k mamici na grob?

Ko ni bilo več doma matere, se je pomnožila Ivanku tembolj ljubezen do nje.

Vedno bolj je hrepenel po njeni družbi...

Niti trenutje ni minilo, da se je ne bi spominjal...

A plamen gorečih želj, da bi jo videl še kdaj v svojem življenju, je plapolal zaman v njegovem srcu.

Danes, ko je samcat dolgo čakal očeta, ni mogel več prenašati grenkobnih občutkov, ki so mu težili srce zaradi materine izgube.

Zato steče na njen tesni dom.

Ondi joče in vzdihuje in kliče mamico, a ona ga ne sliši.

Tako tudi on ne sliši sedaj ljubega očeta, ki ga zove, sloneč ob njegovi pestelji:

„Sinek moj, Ivanek moj; čuj, zbudi se, jaz, oče, te kličem“.

Globok vzdih se izvije Ivanku iz prsi... Njegov duh se dvigne nad oblake...

III.

Zlata riba.

lepem gozdu, ne daleč od Ljutomera, izvira bister potoček. Ob straneh ga pozdravlja gosto robidovje, in ozki jarek, katerega ovija zeleni mah, mu postilja mehko ležišče.

Tiho se vije čista vodica med zelenim listjem, lahko preskoči kamen, ki ji zavira pot, radovoljno krene na to ali na ono stran. Naposled priteče sredi gozda do globoke jame, podolgastega, ozkega korita ter se izliva vanj. Nekaj korakov od tod pa priteče zopet na svetlo in mirno nadaljuje svojo pot.

Ob tem žuborečem potoku je prebil mali Stanko, čegar očetna hišica stoji tik gozda, dokaj veselih ur.

Semkaj je hodil z mamico na izprehod.

Večkrat je stekel tudi sam v to gozdno svetišče trgat rožic, pogledovat urnih ribic, ki so švigale v mrzli vodici, dočim so pevali drobni ptički krasne pesemce.

Nekega gorkega pomladnega dne se napoti Stanko v gozd po šmarnic.

Dobro ve, kje se skrivajo dehteče cvetice. Na desni strani ob potoku, pod visoko, temnozeleno bukvo jih nabere prav mnogo ter jih povije v šopek. Nekaj časa še skaklja po gozdu in potem hoče oditi domov.

Vendar, preden se poslovil za danes od ljubega mu kraja, steče še k oni jami, kjer je kaj rad gledal in se radoval živahnih ribic.

A kako čudno se mu zazdi danes, ko, stoječ ob vodici, ne ugleda v nji nobene njenih prebivalk.

Voda je kalna kakor le ob velikem deževju. Semintja se prikažejo mehurčki na površje in zopet polagoma izginjajo. Zdajpazdaj se začuje bobotanje pod zemljo.

Kmalu nato zazveni mil ptičji glas. Stanku se zazdi, da prihaja glas iz vode.

Zamišljen zre pred se, čudeč se krasnemu petju. Še nikoli ni slišal tako čarnotožnega speva. Premoti ga tako, da pozabi na šmarnice, ki jih nevedé izpusti na tla.

Glas skoraj umolkne; voda se mahoma sčisti, in v tem hipu zagrmi pod dečkovimi nogami.

Listje na drevesih tajno zašumi, kakor bi hotelo svariti Stanka, naj se umakne, sicer ga čaka nevarnost.

Toda divni ptičkovi glasovi zvené še vedno po dečkovih ušesih, tako da ne sliši in ne čuti ničesar, kar se godi krog njega. Neprestano zre v vodo.

Zemlja se strese vnovič, listje zašumi močneje.

Pri tej priči se zažene voda ob breg, in velika zlata riba priplava na vrh vode. Za njo se pripodé še druge manjše ribe, navadne prebivalke te vodice.

Besne se zaganjajo vanjo, jezeč se, da jim krati posest v njihovem domovanju. Druga za drugo jo grizejo, da padajo zlate luske od nje, kakor bi kdo iztresal zlatnike. A ko ugledajo dečka, izginejo zopet na dno.

Zlata riba ostane sama na površju.

Začuden pogleduje Stanko mično živalco, ki se sveti kakor jutranja zarja. Oči se ji blesté kakor demanti, in njene srebrnobeke plavute se iskré kakor rosa, ko jo oblije pomladansko solnce.

Milo upira ribica žarno očesce v Stanka. Videti ji je, da diha iz njenega srca brezmejno gorje, ki se ji zrcali v solznem pogledu.

Stanko kmalu spozna, da trpi riba velike bolečine. Zato se porodi tudi v njegovem srcu žalosten čut, in v očesu mu zamiglja svetla solzica.

Koj potem zazvené zopet oni čarobnolepi glasovi, ki jih je slišal poprej.

Deček se zamisli prav globoko, in iz njegovega srca vzplamti nova radost.

Nehoté mu izginejo iz spomina oni žalostni pojavi, ki jih je občutil, opazujoč nesrečno ribo.

Ne more umeti, kako more biti ta krasotica tako žalostna, ko je najlepša izmed tovarišic in poleg tega ima še ptičico, ki ji toli nebeško prepeva.

Petje utihne. Riba dvigne glavo nad vodo in jame govoriti:

„Na tem mestu, kjer stojiš ti, zali deček, sem stala jaz pred sto leti. Toda ne taka, kakršno me vidiš tukaj, temveč kot mogočna graščakinja, znana daleč na okrog. Moje imetje je bilo tako ogromno, da bi bila imela lahko z zlatniki potlakane sobe v gradu.“

„Iz tega spoznaš, da sem imela več nego sem potrebovala, da, celo preveč.“

„Za dušo nisem skrbela, le telo je uživalo, česar si je želelo. Ni torej čudno, če je bilo moje srce otrplo, če ni odprlo one zatvornice, pod katero bi morali cveteti čuti usmiljenosti.“

„O, kako me boli srce, če pomislim, kolikrat je stal ta ali oni ubožec pred menoj in me prosil miloščine, a jaz sem ga odslovila prav robato!“

„A ne samo to.“

„Celo z biči sem zaukazovala pretepati uboge zapuščene trpine, jim jemala svobodo, to edino, kar so še imeli, tako da sem jih metala v ječo. Nešteti je izdihnil tu ob gladu svojo dušo.“

„Toda prekmalu so se maščevala nebesa. Trpljenje ubožcev je vpilo do neba, in vmes je posegla mogočna Gospodova roka.“

„Na dan svetega Vida, ko sem obhajala svoj god, se napotim popoldne prav ob tem času v ta gozd, da se izprehodim. Za spremstvo vzamem s seboj slugo, opasanega z mečem. Ko prideva do tega mesta, kjer stojiš ti, pride nama naproti deklica tvoje

velikosti. Zakrpano krilo in strgani rokavci — to je bila vsa njena obleka.“

„Lice ji je bilo blede in upadlo. Črne oči so se globoko skrivale pod čelom. Vse to je pričalo, da živi v veliki bedi.“

„Vsa objokana poklekne predme, povzdigne trepetajoče ročice ter me poprosi skorjice kruha. Pove mi, da je zašlo solnce že dvakrat za sinje gore, in danes, ko se nagiba že tretjič k zatonu, še ni použila ničesar.“

„Doma ji leži bolna mati, ki umira od gladu.“ „Ne zame,“ pravi ubožica dalje, „ampak za mojo ljubo mamico mi podarite majhen dar, da jih rešim smrti. Lepo Vas prosim, milostna gospa, usmilite se vsaj nje, drage mamice! Jaz umrem rada, samo da dobé mamica kaj jesti. Kako radi bodo molili za Vas, in tudi jaz, če bom kmalu umrla, bom prosila v nebeškem rajju za Vašo srečo.“

„Ko deklica izpregovori, da bo prosila za mojo srečo, zavre taka jeza v mojem srcu, da izderem slugi meč in ga zasadam bedni deklici v srce . . .“

„Nihče ne bo prosil meni sreče“, sem vpila iz vsega grla, „najmanj pa ti, neznatno, zavrženo dekle! Ali nimam vsega dovolj?!“

„V tem hipu, ko izvršim ta grozni čin, se strese zemlja pod menoj, in listje močno zašumi na drevesih, kakor bi mi hotelo groziti s strašnim maščevanjem.“

„Zdajci se zasveti nekaj pred mojimi očmi, in nenadoma se mi prikaže krasna bela žena.“

„Gorjé ti, brezsrdna gospa, ki si prelila nedolžno kri mojega deteta“, zakliče prikazen in zopet izgine.“

„Bil je duh dekličine matere v človeški podobi. In prav, ko sem ji umorila otroka, je izdihnila tudi ona svojo plemenito dušo, ki je odpotovala iz solzne doline v svete višave.“

„Vendar jo je poslala božja moč še predme, da mi je zagrozila s strašnimi besedami prežalostno bodočnost.“

„Ko se nato vsa prestrašena in obupana ozrem po slugi, ga ne ugledam več. Pobegnil je strahu, da sama nisem vedela kdaj.“

„Namesto sluge se mi prikaže za hrbtom velikanski mož v dolgi črni halji, obrobljeni z najžlahtnejšimi kamenčki. Na prsih je imel zapisano z zlatimi črkami: „Povodni mož.“

„V smrtnem strahu trepetajoč, mi zastane kri po žilah; zakaj slutnja mi je velela, da prihaja mož pome, da me odvede tja v usodni dom, kjer me bo obdala njegova kruta roka z neznosnim trpljenjem.“

„In res! Zgodilo se je tako.“

„Na lahko se me dotakne in me izpremeni v zlato ribo. Držeč me v roki, stopi k mrtvi deklici in ji zašepče nekaj na uho.“

„Kakor bi trenil, se izpremeni deklica v čarobno lepega ptička, ki zleti na ta stoletja stari hrast ter zapoje ono prelepo pesem, katero si slišal poprej.“

Potem sfrči, toliko sem še videla, proti nebu. Nebesa se odpró in vzemó ptičico pod svoj sveti krov.“

„Voda na tem mestu ta čas hipoma naraste in stopi čez breg. Zemlja se zopet strese, in listje zašumi na drevesih. V tem zažene voda velik val proti povodnemu možu, in v tem trenutku izgineva oba pod njo.“

„Globoko pod to vodico je veliko črno jezero. Tja me položi, rekoč:

„V tem jezeru se boš pokorila za svojo pregreho, kjer ne bodeš nikoli imela prilike, občevati ali govoriti s kakim živim bitjem.“

„Tudi videla ne boš ničesar. Le na Sveto noč, ko so odprta nebesa nad tem jezerom, bodeš videla plavati pod znožjem najvišjega prestola svete duše onih, katerih nesrečno a pobožno življenje na zemlji se je izpremenilo v večno, rajsko veselje.“

„Med zveličano nebeško množico bodeš videla veliko tistih, ki si jih trpinčila ti na zemlji. Umorjena deklica, ki je zletela kot ptiček k nebeškemu Očetu, bode plavala takrat kot krilat angel nad glavo svoje mamice.“

„Vsak dan ob uri, ko si izvršila strašen čin, te bo objela nevidna, čarobna moč, katero pošljem iz svoje steklene palače, ki stoji ob jezeru. Takrat bodeš trpela nepopisne bolečine.“

„Še hujše muke boš občutila vsako leto na ta dan, ko bo priletela še deklica v podobi ptičice v tvoje obližje in ti napolnjevala še bolj z divno pesmijo kupo tvojega trpljenja.“

„Dal sem ti zlato podobo. Ta te naj spominja srečnih dni, ko si se lahko valjala v zlatu po svojem gradu. Naj ti tudi ta spomin polni z jadam nekdanjotrpljeno srce.“

„Ko mine sto let, te pošljem zopet v oni potok, kjer se prikažeš na površju prav ob tem času. Zemlja se bode stresla, in listje bo zašumelo na drevesih v spomin na grozovito minuloost. In ptičica bo zopet zapela.“

„Če dobiš tam koga, ki te nagovori, si rešena. A gorje ti, če molči . . . Potem prideš zopet nazaj in trpela boš dolgih sto let še hujše bolečine.“

„Po teh besedah me zapusti in mi izgine izpred oči.“

„Danes, ko je prav sto let od tega, me je poslal sem, kjer sem pričakovala rešilnega trenutja . . .“

„A sedaj je, dragi moj deček, vse zaman . . . Me nagovoriš ali pa ne, sedaj sem zopet izgubljena za dolgih sto let.“

„Oh, kolikrat me bo mučila še kruta moč, ki me napada sleharni dan s tako ljutostjo, da po več ur kakor mrtva plavam vrhu jezera. Zdi se mi, da si komaj malo oddahnem, in že me zopet zgrabi, čeprav se to vrši vsak dan le nekaj časa.“

Debela solza kane ribi iz oči, ko izgovori te besede. Nato zagrmí pod zemljo, in listje zopet zašumi po drevesih. Stoletni hrasti so zamajali s ko-

šatimi vrhovi, kakor bi se jim hotele polomiti orjaške glave.

„Čuj, ljubi deček“, veli riba, „to je znak, da se mi bliža iz globočine povodni mož, da me odvede nazaj v črno jezero, kjer bom trpela še sto let. In ti, o deček, pojdi zopet v materino okrilje in se spominjaj v svoji sreči moje nesreče!“

Ribica izgine pod vodo.

Žalosten steče Stanko k materi in jim pove vse, kar je videl in slišal.

IV.

Sveta gora.

Tiha noč — sveta noč!

„Kako milo zveni ta pesemca“, reče mati Anici, ki leži smrtno bolna na postelji.

„Ali čuješ, detece zlato?“ nadaljuje mati.

„Čuj, kako popevajo pri sosedovih.“

„Nič ne čuje. — Zaspala je ubožica — zaspala.“

To izrekši, položi roko Anici na kodrasto glavico ter se nasloni žalostna detetu k zglavju.

Iz sosedove hiše je čuti še vedne zvonke glasove:

„Tiba noč — sveta noč.“

„O blažena, sveta noč, kako si vesela sosedovi družini in kako si žalostna meni“, vzdihne vdova s tihim glasom. — „Kako srečen Sveti večer smo obhajali lani, ko smo stali vsi krepki in zdravi z največjo zadovoljnostjo ob božičnem drevesu!“

„Toda danes . . . Oče spi že v temnem grobu, in Felicita, moja starejša hčerka, živi daleč od mene,

daleč tam v tuji zemlji. O ko bi te mogla poklicati sedaj k sebi, draga moja hčerka, da bi vlivala tolažbe v moje žalostno srce! Vendar zaman hrepenim danes po tvoji družbi, zaman pričakujem iz blagih tvojih ust tolažilnih besed, da bi mi celile globoke rane trpečega srca, ko smo položili očeta v hladni grob.“

Grenke solze zalijejo vdovi objokane oči po teh tožnih vzdihih, ko tako sama premišljuje minule dni, srečne in nesrečne.

Vroče poljubi blede ličece iskreno ljubljene Anice in stoječa ob njeni postelji, skloni glavo k detetovim prsim ter ihti, kakor bi hotela izruvat bolno kal iz dekličinega života.

Poleg postelje brli luč pred Marijinim kipom. Ob tej sveti zaščitnici je uživala Anica, ko je bila še zdrava, največ veselja.

Do pozne jeseni je dičila s cvetkami nebeško kraljico in nebrojno očenašev je izmolila nji na čast. Ko pa poberó ostri jesenski vetrovi rožicam venčane glavice, jih hoče nadomestiti Anica z Marijino lučjo, ki gori sedaj vedno pred njeno sveto podobo.

Za zdravja je prilivala Anica sama olja Marijini svetilnici; a sedaj, ko leži smrtnobleda na postelji, skrbi mati za ta pobožni opravke. Vendar povprašuje Anica vsak večer mater prav skrbljivo, ali niso pozabili priliti svetilnici olja, dasi bi jih ne bilo treba opominjati, ker sami niso pozabili nikoli počastiti s svetilom najvišje Gospe.

Nocoj, ko moré smrtne težave nedolžno dete, čegar trpljenje je zanetilo toliko žalosti v materinem srcu, je ostala luč brez živeža, čeprav je imela mati ves dan Marijo v mislih in jo prosila pomoči.

Pravkar se vzravna pokonci, da bi pokleknila pred Marijino podobo. A kako jo zaboli v prsih, ko zapazi, da je tema okrog Nje. Nekako boječe se zgrudi na kolena pred sveto Mater ter jame moliti s pobožnim glasom:

„O, mati zapuščenih vdov in sirot, odpusti mi za danes, da nisem poskrbela svetila, ki bi razsvetljevalo Tvojo prečastno podobo.“

„Sprejmi namesto te drugo svetilnico, mojo gorečo ljubezen in zaupanje do Tebe in do Boga Očeta, pred čegar znožje položi moje prošnje, mojo molitev.“

„Ti, ki si mi edina tolažba, edina pomoč, Ti, ki si sama občutila največ bridkosti, ko si stala pod svetim križem, na katerem je umiralo sveto Tvoje Dete, Ti boš najboljša zagovornica in priprošnica pred večnim Bogom za zdravje moji Anici . . .“

Hladen vetrič zaveje po topli sobi, in vrata v drugo sobo se sama širom odpró. Mati se silno prestraši ter nagloma priskoči k Anici, misleč, da prihaja smrt po njo. In v tem hipu, ko hoče objeti otroka, da ga ne umori smrt, kakor si domišlja, se razsvetli druga soba tako veličastno, kakor če bi jo obsijala vsa nebesna telesa s svojim svitom, in v nji plava krasen mladenič, poln rajske miline, držeč v roki belo rožico, na kateri visi pisemce.

Mladenič odpre pismo in bere:

„Smrtni angel je že odtrgal rožico življenja tvoji Anici. Le še kratek čas bi živela . . . Tedaj bi priplaval poslanec bridke smrti po njeno dušo in jo odvedel v kraj izvoljencev, kjer bi vzcvetela ta cvetka v cvetko večnega življenja.“

„A tvoje veliko zaupanje in ljubezen do Boga in do mene, tvoje edine tolažbe in zagovornice, kakor si me nazivala, tvoje velikanske žrtve, ki si jih prenašala z mirnim srcem in z gorečo ljubeznijo za svoje dete, so me ganile tako, da sem stopila pred stol najvišjega Očeta in ga prosila, naj usliši tvoje prošnje.“

„Neskončno dobri in usmiljeni Bog sprejme mojo prošnjo in reče: „Zgodi se tvoja volja!“ In smrtni angel mi prinese nemudoma odtrgano rožico. To sem dala angelu varihu tvoje hčerke Anice in ga poslala k tebi, da ti jo izroči.“

„Še nocojšno noč pojdi tja v Sveto goro, kjer rastejo cvetice življenja, in jo vsadi na tisto mesto, iz katerega diha blaženi vonj — sveta nedolžnost zemskih src.“

„Na poti te bo srečala marsikatera težava, a ne ustraši se je; Bog in jaz ti bodeva vedno ob strani.“

„Ko opraviš vse to, se vrni hitro domov, da prideš še pred polnočjo nazaj, in tako zahvališ s hčerko vred Vsemogočnega za neizmerno dobroto ravno ob času, ko se obhaja spomin rojstva nebeškega Deteta. Tisti trenutek, ko zavlada največje ve-

selje v nebeškem raj, zardelo bo Aničino blede lice in iz njenih prsi bo izginila bolna kal; rožica njenega življenja se pa bo oživila in vzcvela v najlepšem sijaju nedolžnega žarka, ki bo odseval v njeni čisti podobi.“

„Najbolj hvaležno se izkažeš Bogu s tem, da boš skrbela za otrokovo neomadeževano srce, ga vspodbujala vedno le k pobožnosti, mu z lepimi zgledi kazala pot, ki je posuta z ostrim trnjem, a vede v sladko, sveto življenje.“

„Le tako bo lahko stopila nekoč v najviši dom, kjer kraljuje Bog . . . Tvoja mati

Marija.“

Angel izgine ter odnese pisemce s seboj. Rožica pa pade na tla, in soba se zopet stemni.

Mati jo pobere, pristopi k otroku, ga blaženo poljubi in rahlo objame.

Tako se poslovijo od drage hčerke in zapusti z največjimi upi svoje stanovanje.

Ko stopi čez prag, se ozira žalostna na okrog.

Kam hoče iti, ko ne ve, kje stoji Sveta gora, in katera pot vodi tja?

V tem se ji prikaže visoko nad njo velik ptič, srebrnobelih peruti, držeč v kljunu dolgo bliščečo nit, ki jo izpušča ravno pred mater.

„Če mi privežeš rožico na to nit“, izpregovori ptič, „ti dam za njo toliko zlata, da boš najbogatejša na zemlji.“

„Ne dam ti je in ti jo tudi dati ne smem“, odvrne mati, „zakaj s to rožico moram priti še nocoj pod Sveto goro.“

„Tvoje zlato me ne slepi“, nadaljuje, „ker sem pripravljena žrtvovati vse za zdravje svojega deteta, če treba tudi življenje. Vse rada storim. In sedaj naj prodam tebi to rožico, to edino pomoč, ki mi jo je poslala sama Marija za Aničino zdravje?! Ne, tega ti ne storim, če mi obljubiš ves svet.“

„Blagor tebi, o žena!“ veli nato ptič. „Tvoja ljubezen do Anice ti ponuja zopet nebeško pomoč.“

„Božja previdnost me je poslala, da izkušam tvojo ljubezen, ki jo gojiš v srcu do svoje hčerke. Ti si pokazala, da je ohranjen v tebi tako velik zaklad, kakršnega ne premore ves svet.“

„Ta nit tukaj ti bodi kažipot v Sveto goro.“

To izrekši, izpusti ptič nit, da pade pred mater, on pa izgine v sinje višave.

Mati se skloni, da pobere nit. Toda ta se v istem hipu zvije v svetel klopčič in se jame valiti urno naprej.

Mati ne preišlja dolgo, temveč urnih korakov stopi za njim ter teče, kakor bi jo podil veter.

Mraz hudo pritiska, in burja ji zaganja ledene iglice z vso silo v obraz.

Srce ji polje močno, kri ji razburjena vre po žilah.

Preko visokega skalnatega hriba jo privede pot v ozko dolino. Tu ugleda od daleč žensko postavo, ki ji prihaja naproti.

Ko se približata druga drugi, zakliče žena materi:
 „Glej, bosa sem, in strašno me zebe! Daj mi črevlje, sicer mi zmrznejo noge!“

Mati sezuje črevlje, jih dá ubogi ženi ter zopet urno steče za klopčičem, ki se je valil ta čas nekoliko počasneje, da ga je lahko še dohitela.

„Še nocoj ti vrnem to veliko dobroto“, kliče žena za materjo in potem obuta odhiti svojo pot dalje.

Vse pobite in krvave, zmrzle in onemogle so materine noge, ko dospe preko kamenatih gor v drugo dolino.

Tukaj sreča v tenko rjuho zavito žensko, ki jo nagovori:

„Daj mi obleke, sicer zmrznem.“

Mati ustreže ženi, ji dá veliko volneno ruto in skoraj vso vrhnjo obleko ter odhiti brzih korakov.

„Še nocoj ti vrnem vse to“, jo zahvaljuje žena in zbeži po strmi poti navkreber.

Zdaj dobi na poti ženo, ki jo poprosi, naj ji pomore čez hrib, ker je zadela ob kamen in si pohabila obe nogi.

Plemenita mati, dasi že sama komaj premika upehane ude, se usmili žene ter ji pomore čez strmine.

Klopčič pa ostane na istem mestu, kjer sta se srečali mati in žena. Zato ustreže mati tem lože proseči ženi.

Ko mati zopet prihiti h klopčiču, se zataklja ta na novo, in mati odhiti za njim.

Zdajci ji izgine, ona pogleda okrog.

Pred seboj ugleda visoko, z gostimi iglavci poraslo goro, preko katere ne vodi nobena pot. Kamor se ozre, se ji povsod zapira pot.

Nobenega glasu ni čuti, tudi videti ni nikogar.

Le mesec pošilja tajne pozdrave otožnim, vedno zelenim smrekam.

Gori pod znožjem, blizu tam, kjer se ustavi mati, rasteta ob skali dve mogočni smreki. Nad skalo visi luč, ki brleče razsvetljuje okolico.

Mati stopi prav pod luč.

Srce ji vskipi radosti, ko ugleda ob skalo naslonjena velika zarjavela železna vrata z napisom: „Sveta gora.“

Mati se približa vratom in potrka. In glej, vrata se ji sama širom odpró.

Tu se ji odpre pogled v temno razsvetljeno, jako prostorno sobano, in topel vetrič ji zapihlja v obraz. Naproti ji pride lepa, vitka žena, ki jo nagovori:

„Pozdravljena bodi, srečna mati, ki prihajaš po plačilo.“

Jaz sem tista žena, ki si ji dala črevlje, ko sem tekla bosa po zmrzlih kamenatih tleh.

Povem ti, da še nobena zemška mati ni vstopila v ta sveti prostor, kjer se goji cvetje življenja.

Tvoje velike žrtve za svoje dete so ti pripomogle sem, kjer bodeš našla zadostila za nje.

Jaz sem vila in opravljam tukaj službo vrtnarice. Le poglej te rožice!

Vem, da se ti čudno zdi, če jih opazuješ, ker ne najdeš vmes nobene sveže glavice. Gotovo si misliš, to mora biti slaba vrtnarica, kateri je tako malo do njenih rožic.

Toda poslušaj!

Tukaj v Sveti gori so trije veliki vrti, v katerih rastejo tebi že znane rože življenja, kakršno ima vsak človek.

Na tem mestu rastejo, kakor vidiš, rožice črne barve s povešenimi glavicami brez vonja.

Te rožice so rože onih izgublencev, nepoboljšljivih ljudi, ki so popolnoma pozabili na svojo dušo ter hodijo vedno le po poti pogube. Čim grešneje živi človek, tembolj se nagiba njegova rožica vela k tлом. Kadar se nagne rožica tako, da se dotakne tal, tedaj pride smrtni angel, jo odtrga ter odnese pred večni stol.

Kmalu potem izdahne dotični človek, čegar rožica je usehnila, svojo dušo. Tak človek ne more pokazati ničesar lepega pred neskončno pravičnim Sodnikom, zato ga pahne v kraljevstvo večne teme.

Nekaj trenutkov pred smrtjo pa pošlje Bog mene k umirajočemu, da mu zagrozim strašno bodočnost.

Tako si me torej srečala na poti, ko sem tekla k bolniku, tresoča se mraza.

Tvoja usmiljenost te je sedaj spremila k meni, in v zahvalo za tvojo dobroto ti pokažem druga vrata, skozi katera prideš na vrt k moji sestri.“

In res prideta pred velika srebrna vrata.

Kakor železna vrata poprej, tako se sama odpro tudi ta.

Ko vila privede mater sestri, se vrne zopet na svoj vrt.

Tudi ta vila sprejme mater jako prijazno. Veliko lepša še od sestre ji pokaže cvetice in pravi:

„Poglej te cvetice, poglej njih pisane glavice. Cvetni listi so beli, semintja najdeš tudi nekaj rdečkastih vmes.

To so rožice onih ljudi, ki hodijo sicer pravo pot, a še premalo skrbé za čistost svoje duše, ker jim nedostaje prave trdne volje.

Ko se nagne rožica takega človeka postrani, pošlje Bog smrtnega angela, da jo odtrga in ponese k njemu pred visoko sodišče.

Človek te rožice umre po kratkem času, in njegova duša odpotuje k Bogu po plačilo.

A Bog reče:

„Nič omadeževanega ne pride v moje kraljevstvo; zato pojdi v vice, kjer dopolni to, kar si zamudila na zemlji. Ko zadostiš, te pokličem v večno veselje.“

Kratek čas pred smrtjo me pošlje Bog k tistemu človeku, da mu naznanim smrt in ga tako bolj pripravim na pot pred sveto obličje.

Ko sem hitela prej v hudem mrazu slabo oblečena k bolniku, si se me usmilila ti na poti.

V zahvalo te povedem pred vrata, skozi katera prideš na najlepši vrt, kamor boš vsadila rožico svo-

jega deteta. Tam te bode pozdravila moja sestra, ki ti bode odkazala prostor za rožico.“

Vila spremi mater do velikih zlatih vrat, ter se poslovi od nje.

Vrata se sama širom odpró, in naproti ji pride čudovito lepa mladenka, vila, ki jo prijazno pozdravi, rekoč:

„Dobro došla, mati zlatega srca! Stopi za mano, da ti pokažem bujno venčane, dehteče rožice, ki v najdivnejšem sijaju svoje lepote odsevajo žarke čistega življenja nedolžnih otrok in vseh onih odraslih, ki niso niti za las krenili s poti plemenitega, res pravega, svetega življenja.

Poglej, kako se bliščé njih bele glavice, kako se žari v njih žarek nebeškega blagra. Vidiš, kako krasno obseva dobrotna nebeška moč srca nedolžnih bitij na zemlji!

Kadar pokliče Bog katerega teh srečnih k sebi, povspne se rožica tistega nekaj časa nad svoje sestrice v znamenje, da kliče Gospod dušo pred sodni stol.

Koj nato priplava smrtni angel iz nebes ter se dvigne ž njo nad oblake pred najviši prestol. Malo pred smrtjo moram pohiteti še jaz k bolniku, da mu naznanim srečno poslednjo uro.

O, kako slovesno sprejmó vsa nebesa tako dušo, in Bog ji reče:

„Zvesto si opravljala posle v mojem vinogradu, zato uživaj tukaj večno plačilo!“

Marija ji prinese ono rožico, s katero vstopi v sveto družino.

Ta rožica ji je v nebesih večni spomin na nekdanje zemsko življenje. Ona ji priča hude duševne boje, ki jo sedaj poveličujejo nad vsa bitja po vesoljnem svetu.

Pojdi sedaj z mano, da ti odkažem prostor, kjer je rasla Aničina rožica.“

Mati stopi za vilo, in ta ji pokaže gredico, veleč ji:

„Vidiš, tukaj na to mesto jo vsadi!“

Mati jo vsadi z največo skrbljivostjo, in solza čistega veselja ji pade iz očesa ter porosi rožici glavico.

„Bog daj“, izpregovori vila, „da bi dolgo cvela ta rožica v mojem vrtu, dokler je prav take ne odtrga smrtni angel in je ne preseli v večni raj. Zakaj dostikrat se prigodi, da izgreši kak človek pravo pot svojega življenja, in potem pride smrtni angel po njo ter jo presadi v drugi ali v prvi vrt, kamor ga pošlje Bog. Tam dobé drugo, že oskrunjeno podobo.

Skrbi torej za ljubo svoje dete tako, kakor ti je naročila v pismu Marija. Varuj ga, kakor zenico v svojem očesu!“

Preden jo mati zahvali in se poslovijo od vile, jo vpraša, zakaj opravlja ona s sestrama to službo.

Vila ji odgovori:

„Me smo stanovale nekdanj po gorah in smo rade pomagale ljudem pri delu. Takrat so bili ljudje

še dosti boljši, kakor so dandanes. Pozneje se je svet dokaj predrugačil, in ljudje so nas jeli preganjati.

Me smo bile radi tega jako žalostne in smo prosile Boga, naj nam dá drugo službo.

Bog se nas usmili in nas pošlje sem v Sveto goro, kjer skrbimo za njegove vrte.

Drugim našim sestram je odkazal zopet druga opravila. Tako smo se razkropile in ločile po stanu.

Naša služba je res veličastna, dasi moramo prebiti časih veliko težav, posebno kadar nas vodi dolga pot čez skalnate strmine.

Saj si se danes sama prepričala, ko si me onemogla srečala na poti.

Ko me ti ne bi bila rešila, za kar ti bodem vedno hvaležna, bi morala hudo trpeti, preden bi se vrnila semkaj. Zakaj biti moram tam in zopet tu ob določenem času.

Tudi pri tebi sem bila že nocojšno noč.

Videla me je samo Anica, ki se sedaj ne bo več spominjala tega prizora. Trenutki njenemu življenju so bili torej že šteti.

Sedaj pa bodeš morala ostaviti Sveto goro in se vrniti domov, da storiš, kakor ti je velela Marija.“

Mati se poslovi hvaležnega srca od vseh treh vil in stopi iz gore na plano.

Ko prekorači prag, najde tukaj vse svoje reči, ki jih je bila dala vilam.

Hitro se napravi in hoče oditi.

Toda kam?

Sama ne more nikamor, zato se boji, da ne bi prišla o pravem času domov. Obupana se ozre ter premišlja, kaj naj sedaj stori.

V tem hipu zašumi nekaj na smreki. Mati pogleda kvišku in ugleda onega ptiča, ki ji je ponujal doma pred odhodom zlata za Aničino rožico.

„Prosim te, ljubi ptič“, ga nagovori mati, „pomagaj mi domov.“

Ptič zamaha s perutmi in se spusti pred mater, veleč ji:

„Sedi name, da te ponesem domov!“

Mati stori, kakor ji veli ptič, in komaj se zave, da se je dvignila v zrak, že je pred domačo hišo.

„Tisočera hvala ti, dragi ptič, ki si mi pomagal nocojšnjo noč“, ga zahvali mati.

„Ne hvali mene,“ odvrne ptič, „temveč Njega, ki me je poslal.“

Zdaj se zablišči pred materinimi očmi, in ptič pokaže svojo pravo podobo.

Bil je sam Aničin angel, ki je prinesel materi rešitev iz nebes.

Angel izgine, in mati odhiti po stopnicah v izbico k predragemu detetu, ki še trdno spi.

Ura bije polnoči . . .

Mati prižge luč in stopi k Anici . . .

O, kaka radost! Kaka sreča ji obhaja srce! Anica spi mirno rdečih lic, in na ustnih ji igra zadovoljen, rajski nasmeh.

Še nikoli v življenju ni občutila tolike sreče kakor sedaj, ko zre svoje najdražje bitje zdravo in sveže, kakor so rožice nedolžnih src v Sveti gori.

Presrčno objame mati Anico, jo goreče poljubi ter vzklikne:

„Zlata moja hčerka, ti si zdrava — ti si zopet zdrava!“

Deklica odpre temne oči in premilo pogleda ljubo mamico, ki drhti od radosti in nebeške sreče.

Mati in Anica poklekneta pred Marijino podobo ter jo globoko zahvaljujeta za veliko nebeško dobroto, ki jo je izprosila pri Bogu zaščitnica vseh zapuščenih — mati Marija.

V.

Vijolici.

Bb gozdnem parobku pod trnjevim grmom sta rasli ponižni vijolici. Ljubili sta se kakor sestrici in se pogovarjali časih pozno v noč, dokler jima ni dihnil sladki sen v trudne glavice.

Nekega večera ne more mlajša vijolica dolgo zaspati. Zamišljena zre na nebeški obod, kjer se zbirajo zvezdice okrog mirno plavajočega meseca kakor ovčice okrog pastirja.

Tudi starejša vijolica še bdi in gleda proti žarnemu nebesnemu oboku.

„Kaj tako molčiš, draga sestrice?“ vpraša mlajša vijolica. „Povej mi zopet kaj iz svojega življenja, tako rada te poslušam.“

Starejša vijolica zmaje z glavico in globoko vzdihne:

„O, ubogi deček, kako se mi smili!“

„Kdo je ta deček, ki ga tako pomiluješ?“ povprašuje mlajša vijolica.

„Čuj me, ljuba sestra“, odvrne starejša. „Hočem ti povedati žalosten dogodek, ki sem ga doživela pred kratkim, ko se je še skrivala tvoja sedaj modra glavica pod zelenim, nerazcvelim cvetnim vencem.“

„Toda prej zvedi, kako sva prišli sem, v ta tihi trnjevi dom.“

„Pred nekaj časom sem rasla tam doli onkraj ceste, kjer me ni obdajalo ne drevje, ne grmovje, ne nobena višja travica, ki bi me vsaj malo varovala hudih vetrov, ali skrivala mimo gredočim ljudem.“

„Ti si bila takrat, kakor sem ti že velela, še prav neznatna, in jaz sem te čuvala in skrivala pod svojim listjem.“

„Kolikrat sem vztrepetala, če sem ugledala od daleč prihajajočega človeka! Takrat sem se nagnila z vso močjo proti tlom, da me ne bi zazrlo človekovo oko. Zakaj dobro sem vedela, da je potem konec mojemu življenju.“

„In kako vesele pozdrave sem pošiljala zopet za mimoodišlim, ko je minila nevarnost. Dvignila sem pokonci glavico ter zahvalila Vsemogočnega, da me je obvaroval smrti.“

„Ko nekega dne prav premišljujem, kako bi si bolj zavarovala življenje, ugledam jokajočega dečka, ki prihaja po cesti proti meni. Prestrašena se nagnem k tlom, a zaman. Deček se mi približa, sede poleg mene, si podpre glavo ter me jame rostiti s svojimi solzicami.“

„Kolikor sem spoznala, me izpočetka še niti ne zapazi. Toda ko me ugleda, stegne belo ročico proti meni in me hoče odtrgati.“

„Jaz pa z največim zaupanjem v božjo pomoč poprosim dečka, naj mi prizanese.“

„Te bo pa kdo drug pobral“, reče nato deček, jokajoč še vedno, in odstrani roko.“

„Po teh dečkovih besedah molčim in žalostno povestim glavico, zmočeno od njegovih solz, zakaj pričakovala sem le usodnega trenutka, da me odtrga.“

„A moja žalost segne v dečkovo dušo, v kateri se mu obudi usmiljenje do mene.“

„Prijazno me poboža in izpregovori: „Nič se ne boj, ljuba vijolica, nočem ti storiti nič žalega. Saj vem, da živiš rada tudi ti. Vendar je tvoje življenje tukaj vedno v nevarnosti. Hočem te prenesti, ako ti je drago, v kak skriven kraj, kjer se bodeš veselila brezskrbno svojega življenja.“

„Tam kraj gozda za našo hišo ti hočem poiskati varnega in tihega zavetja, kjer te ne najde živ krst. Tja bom prihajal, če bo mogoče, tudi jaz k tebi in ti prilival ob času hude vročine hladne vode.“

„Ali želiš torej, da te preselim v ono mirno domovje?“

„Do smrti ti bom hvaležna, če mi storiš to ljubav“, mu odgovorim nepopisno vzradoščena in vesela zmajem z glavico.“

„Deček vzame nož, izkoplje precej daleč okrog naju globoko jamico ter naju vzdigne potem prav

na rahlo z zemljo vred iz starega doma. Zate se še ni zmenil toliko, ker si bila še čisto nerazcvela. Potem naji odnese proti temu kraju.“

„Zadi za svojo hišico zajame z lončkom iz velike kadi malo vode, ki je bila namenjena zeliščem na domačem vrtu. Ko dospe z nama do tega kraja, izkoplje primerno globoko jamico, naji položi vanjo ter zrahlja in poravna prst. Končno nama prilije še nekaj vode ter reče :

„Tako, draga cvetičica, sedaj sem te presadil v novi dom, kjer ti želim mirnega in srečnega življenja.“

„Tu se ti ni treba bati ljudi, ki tako radi segajo po tvojem krasnem cvetu, in grmovje te bo branilo hudih vetrov.“

„Po teh besedah sede k meni na tla in se zamisli. Nekaj časa premišljuje in vzdihuje, pogleduje zdaj mene, zdaj rodno hišico ter naposled bridko zajoče. Povedati mi pa neče, kaj ga tako boli, po kom tako žaluje.“

„Dolgo se ne pomiri in ne uteši.“

„Končno vstane, pristopi k meni, me ljubko pogladi ter se poslovil, rekoč“ :

„Z Bogom, vijolica, jutri se zopet vidiva!“

„Potem odide domov.“

„Meni se je smilil deček tako, da skoraj vso noč nisem mogla zaspati. Malo sem zadremala in zopet mi je stopil ubogi deček pred obličje.“

„Drugó jutro na vse zgodaj, ko še niso posijali solnčni žarki čez visoke gore, prihiti zopet k

meni žalosten in objokan ter upre svoj tožni pogled na moj rosni cvet.“

„O, kako srečna si ti, draga vijolica“, me nagovori deček, „ko imaš tako tih in miren dom in te nihče ne sovraži in ne preganja kakor mene moja mačeha.“

„Včeraj me je izpodila iz hiše, grozeč mi s smrtjo, če se vrnem še kdaj na domači prag. Žalosten ostavim očetovo hišico in se napotim od doma, pa sam ne vem kam.“

„Toda komaj storim prve korake z doma z zavestjo, da nikdar ne smem stopiti več na domača tla, onemorem od žalosti na poti in se jokajoč zgrudim ob tebi na tla, čuteč se po pravici zapuščenega od vsega sveta.“

„A kam hočem jaz, ubogi deček, ko še nikjer nisem bil in nikogar nimam, ki bi me vzel k sebi, ki bi skrbel zame, dokler si sam ne bi prislužil toliko, da bi se živil.“

„Oče bi skrbeli, dobro vem to, pa še kako radi bi skrbeli zame, pa so odšli pred nekaj dnevi v grob za mamico. Sorodnikov, pravih sorodnikov tudi nimam, ki bi se usmilili mene, zapuščene sirote.“

„O, kako mi je hudo, ko vem, da nikoli več ne bom smel stopiti v preljubo hišico, kjer so me zibali zlata moja mati, kjer so me učili prvo molitvico, kjer sva prepevala ono lepo pesemco „Pastirci vstanite, pogledat hitite“, ki me spominjá sedaj še tako živo njih — nepozabne matere.“

„Sinoči sem stal skrit za staro jablano ter gledal na okno, kdaj ugasne v sobi luč, da potem ležem spat kam v skedenj.“

„Ko ugasne mačeha luč, se spravim zadi za hlevom v skedenj, da bi ondi zaspal.“

„Toda nisem mogel zaspati; bdel in jokal sem skoraj vso noč. Šele proti jutru zatisnem utrujen solzne oči.“

„A kmalu začujem zunaj ropotanje.“

„Mačeha je že vstala in polagala živini klajo. Mene pa je bilo grozno strah, da me ne bi našla tamkaj skritega.“

„Pomišljam in pomišljam, kako naj ostavim ta kraj, da me ne zapazi mačeha.“

„Tiho se približam pragu, hoteč pobegniti še o pravem času. A glej, srečava se ravno na pragu, ko je šla po steljo.“

„Srdita me zgrabi in me neusmiljeno vrže na tla, preden jo utegnem zaprositi usmiljenja“

„Ne boš mi ušel več!“ zakriči name.

„V tem ji pa izpodrsne na pragu noga, da pade vznak nevarno na tla. Zasmili se mi v srce, in zato ji hočem pomagati na noge. A ona me sune v stran, in jaz porabim to priliko, da uidem sovražnim rokam in sedaj žalosten zdihujem pri tebi.“

„Sedaj pa, ljuba vijolica, prejmi k slovesu poslednje besede.“

„Ne pozabi v svojem srečnem domu nesrečnega dečka, ki ti je ustanovil tiho domovanje in se po-

slavlja danes s težkim srcem od tebe, kliče ti: z Bogom!“

„Ljubeznivo me poboža, ter zopet strašno zajoka, tako da zaplakam tudi jaz ob njegovi nesreči.“

„Še enkrat pogleda na rojstno hišico, potem odpotuje od tod, sam Bog vedi kam.“

„Bog mu bo že pomagal, saj on ne pozabi otrok, ki se spominjajo še po smrti svojih roditeljev, dobrot in skrbi, ki so jih žrtvovali zanje.“

Vijolici še dolgo obžalujeta zapuščeno dete; jorkata po njem, ki je tako blag in dobrosrčen, a vkljub temu tako nesrečen.

Pozno v noč šele umolkmeta druga za drugo ter zadremljeta.

VI.

Dedkova povest.

Težke snežinke padajo na zmrzla tla. Hišni gospodarji skrbno zapirajo duri, majajoč z glavo in meneč, da ne pomnijo takega vremena na Sveti večer.

Otroci so bili že pozlatili orehe krog jaslic in se zbirajo ob gorki peči okolo dedka, ki jim pripoveduje to le povest:

Tam gori na vrhu, kjer stoji na strmi pečini stari, osiveli grad, je živel pred leti bogat graščak, ki je gospodaril vsi okolici.

Sedaj že dolgo spi v mrtvaški rakvi.

Kmetje so mu morali plačevati velik davek. Kdor ni poravnal pravočasno svojega dolga, tega je izpodil iz hiše ali pa ga je vrgel v ječo.

Graščak je imel poleg svoje soproge še hčerko Emo, ki je bila že odrasla.

Poleg poslov, ki so služili v gradu, naj omenim strežaja Jerneja, kateremu se je godilo gledé hrane nekoliko bolj kakor ostalim službujočim.

Jernej je bil namreč v gradu edini uslužbenec, kateremu je graščak nekaj zaupal.

V graščakovo spalnico ni smel razen graščakove soproge in hčerke nihče drugi, ko samo Jernej.

Da bi pa graščak izpregovoril z Jernejem kdaj prijazno besedo, temu ni bil vaje.

Vselej, kadar je česa potreboval, je zamrmral na Jerneja, in ta je tih in pohleven izvršil gospodovo povelje. Jernejeva pohlevnost je ugajala gospodu, zato ga je imel v čislih.

Da ni izpregovoril ž njim nikoli prijazne besedice, je bilo umevno, ker graščak sploh z drugimi ni prijazno govoril, kakor s svojci, ali s sebi enakimi gospodarji.

Prigodi se, da pride nekega dne v grad mlad gospod, visoke rasti in prijaznega lica, sin graščakovega prijatelja.

Tisti dan je brusil Jernej pete tako kakor jih še svoj živ dan ni.

Seveda, kdo ima ob taki priliki več dela, nego tisti, ki nosi na mizo in z mize?

Tako mine več dni.

Jernej je že ves obupan, misleč si, kaj bo, kaj bo, če ta gospod kmalu ne odide. Vsak dan se vršé nove in večje priprave, in on je že ves upehan.

Nekega jutra se odpravi vsa graščakova družina z onim gospodom vred na potovanje. Pred odhodom stopi graščak k Jerneju ter mu izroči grad v varstvo za nekaj dni, dokler se ne vrne.

Jernej spremi gospoda na cesto, kjer že čakata kočiji, in potem odide kaj zadovoljen v grad. Ta čas, ko bo samcat gospodaril v gradu, si meni nekoliko odpočiti in posetiti svojo mater, ki je že dolgo ni videl, ker ga gospod ni nikoli pustil od hiše. Mati pa k njemu tudi ni mogla, ker je bolehala že dlje časa na pljučih in zato je bila večinoma le v postelji.

Koj drugi dan po svojih opravilih ostavi Jernej grad ter steče ves srečen k materi domov. V naglici pa pozabi zapreti gospodovo spalnico.

Nek nepridiprav, ki je dobro vedel, da je graščak odpotoval s svojo družino, se skrije, Bog sam ve, kdaj in kako, v grad. Jernej, dasi pozoren in vesten čuvaj, tega vsega ni opazil.

Seveda v tako velikem gradu ni čuda, če se kdo zmuzne vanj.

Ne dolgo tega, kar odide Jernej k materi, se že pripelje graščak domov, toda sam. Mogoče, da je imel res kak važen posel, ali pa je prišel zategadelj tako naglo domov, da bi se prepričal, kako gospodari Jernej, v čegar varstvo je izročil graščak svoj grad.

Graščak je strašno razburjen in raztogočen, ko ne najde Jerneja doma. Še bolj mu vzkipi jeza, ko dospe do svoje spalnice in najde vrata odprta na stežaj.

Jernej jih je sicer zaprl, a je pozabil spraviti ključ.

Prva graščakova skrb je bila pogledati v desni kot, kjer so zapirala majhna železna vrata z zlatom napolnjeno zakladnico.

V tej zakladnici je hranil graščak največje bogastvo.

Ali kaka groza obide graščaka, ko najde železna vrata na tleh, zid v kotu pa ves razrušen in zakladnice nikjer.

Takoj nato prihiti Jernej po stopnicah in steče naravnost proti gospodovi spalnici.

Že spotoma se je bil domislil, da je pozabil v vratih gospodove spalnice ključ in zato se je vrnil v največjih skrbeh v grad.

In glej! Prav na pragu pred spalnico se srečata graščak in Jernej, oba bleda ko smrt. Prvi od jeze, drugi od skrbi in strahu.

„Jernej!“ zakriči besen graščak, „kam si odnesel moje imetje, kam si hotel pobegniti ž njim? Kaj, nepričakovana prikazen sem ti danes, ko še menda sanjal nisi, da se vrnem! Ti zločinec, ti tat prebrisani! — Takoj na mestu mi prineseš vse nazaj!

Potem pa te vržem v temno klet, kjer bodeš obžaloval do pozne starosti svoje hudodelstvo.“

Jernej, ves prestrašen in obupan, pade na kolena pred gospoda in ga milo prosi, rekoč:

„Milostivi moj gospod, oprostite mi, da sem bil toliko neoprezen in sem v naglici pozabil spraviti ključ, preden sem odšel k materi. Hotel sem jo še videti pred smrtjo. In mogoče se res ne vidiva več.

O denarju, premilostni gospod, pa jaz ne vem ničesar. Bog mi je priča, da nisem stegnil roke po Vašem zlatu.“

„Ti in nihče drugi ni ukradel denarja“, nadaljuje graščak še bolj jezen. „Kdo drugi pa je vedel za to skrivno zakladnico, kakor edini ti razen moje soproge in hčere?“

Ker Jernej nikakor ne privoli in ne prizna krivde, ga ukaže vreči gospod v težko ječo, kjer je dobival slabo hrano in še te jako malo samo vsak drugi dan.

Vsako jutro sta prišla ponj dva hlapca in ga pretepala ob gospodovi navzočnosti, da je kri kapala od njegovega života.

Ko se je zgrudil medel in strpinčen na tla, sta ga pripela hlapca z vrvmi na križ in potem sta mu z gorečimi smolnatimi plamenicami žgala pod pazduho, da je ubogi Jernej vpil kakor zverjad v puščavi.

Graščak je hotel, da bi mu bil Jernej prinesel denar nazaj, ali vsaj povedal, kam ga je skrnil.

A Jernej ni mogel ustreči gospodovi želji.

Bil je prepošten vse življenje, da bi kdaj mogel odgovarjati takim vprašanjem. Tako je moral pravici in resnici na ljubo le molčati, ker se zagovarjati ni smel, in moral je trpeti, dokler ga Bog ne usliši in ne reši njegovega nečloveškega trpljenja za tujo pregreho.

Nekega dne, ko odide graščak za kratek čas v gozd na lov, prideta v ječo k Jerneju graščakinja

in njena hči in mu prigovarjata, naj pove, kam je položil gospodov denar.

Jernej odkritosrčen in jokajoč pravi, naj ga rešita iz zapora, ali naj mu vsaj malo olajšata trpljenje, zakaj Bog sam ve, da je on žrtev nesrečnega zločinca, zaradi katerega se mora pokoriti po nedolžnem.

Graščakinja in hčerka odideta žalostni, a vendar ne prepričani o njegovi nekrivdi.

Mine že osemnajst mesecev.

Jernej je že tako izmučen in izstradan, da onemoglosti ne more drugega kakor ležati.

A Bog se naposled usmili ubogega trpina, in pravica se izkaže.

Ko podirajo hlapci za gradom veliko lipo, pade ta na enega izmed hlapcev, da malo živega odnesó v grad.

Hitro pošljejo po duhovnika, da ga previdi s sv. zakramenti.

Koj potem, ko se spravi hlapec z Bogom, pride z drugimi tudi graščak k bolniku. Ta se obrne k njemu in reče :

„Jaz sem ukradel Vaš denar in le čakal, da bi Jernej umrl, da bi potem z Vašim imetjem odpotoval v tuje kraje.

Skril sem ga v onem duplu pod gradom, kjer so pred leti kopali, iskajoč premoga. Tam ga najdete.

Prosim, odpustite in tudi Jerneja prosite, naj mi oprosti!“

Nato izdahne svojo dušo.

Graščak se napoti naravnost k Jerneju v ječo in mu sporoči hlapčevo priznanje.

„Jernej“, reče naposled gospod. „Hudo sem ravnal s teboj, prosim te, oprosti mi. Oprosti pa tudi onemu, zaradi katerega si toliko trpel.

Za tvoje strašne bolečine ti dam toliko, da se lahko vrneš domov, kjer živi prost in zadovoljen! Od tebe ne bom zahteval nobenih davkov.

Če te kdaj poseti sila, ti bom zopet pomagal. Sedaj pa bodi prost! Bog s teboj!“

Graščak odide.

Skoro za njim pride sluga, ki je služil mesto Jerneja, in mu prinese obleko in mošniček zlatnikov.

Jernej se napravi in potem vesel in srečen ostavi ječo, v kateri je prebil toliko groznih dni, polnih trpljenja.

Zahvali se še gospodu za denar in potem se napoti proti domu.

Matere že ni bilo. Odnegli so jo že k počitku v črno zemljo.

Kako srečen bi bil, ko bi tudi mati, katero je tako presrčno ljubil, mogla biti deležna njegove sreče! Kako rad bi ji povrnil vsaj nekoliko materinsko ljubezen in skrb, ki se ne dá sicer poplačati, in bi jo vsaj nekoliko odškodoval za njene žrtve!

A vse te pobožne želje je gojil zaman. Mati, edino bitje, ki je čutilo zanj na svetu, mu je bila vzeta.

Drugega ni mogel več storiti zanjo, kakor da je šel na grob in je goreče molil ondi za njeno dušo ter sklenil, se je spominjati do onega dne, ko zaspi tudi on.

Pozneje se je Jernej oženil in je bil res srečen v svoji družini.

In danes vidite, dragi moji vnuki, onega Jerneja, ki je toliko trpel, v svoji sredi.

Jaz, vaš dedek, sem tisti Jernej, ki je po nedolžnem trpel, vkovan v železje v temni ječi . . .

V založbi
ANTON TURK-A

knjigarja v Ljubljani, Dunajska cesta št. 3

se dobivajo sledeče knjige:

- Marjetica. Idila. Spisal A. Koder, 246 str. Cena 1 krona.
Materina žrtev. Pripovedka iz Dalmacije. Cena 1 krona.
Gozdovnik. Spisal H. Majar. I. del 1 krona, II. del 80 vin.
Princ Evgenij Savojski, slavni junak in vojskovodja avstrijski, 78 strani. Cena 48 vin.
Andrej Hofer, junaški vodja Tirolcev leta 1809. III. pre-narejeni in pomnoženi natisek. Cena 40 vin.
Beneška vedeževalka ali prokletstvo in blagoslov. 65 strani. Cena 40 vin.
Giganova osveta. 65 strani. Cena 40 vin.
Hedvika, banditova nevesta. 78 strani. Cena 40 vin.
Cvetina borogradska. S podobami. 128 str. Cena 80 vin.
Srečolovec. Spisal H. Majar, 84 strani. Cena 40 vin.
Pravljice. Spisal H. Majar, 84 strani. Cena 40 vin.
Cvetke. Spisal H. Majar, 72 strani. Cena 40 vin.
Štiri povesti. I. Nagla beseda. II. Tujčeva osveta. III. Go-spod Grahar. IV. List papirja. 82 str. Cena 40 vin.
Sveta noč. Spisal R. Vrabl, 56 strani. Cena 30 vin.
Sv. Notburga, pomočnica v vsakovrstnih potrebah in popis življenja svete Heme, kneginje slovenske, 56 strani. Cena 36 vin.
Božja pot Matere božje na Blejskem jezeru. 32 str. Cena 24 vin.
Ave Marija. S podobami. Cena 20 vin.

Prva in največja zaloga raznih slovenskih in nemških raz-glednic Ljubljane, kakor tudi družih slovenskih krajev.

Založba raznih slovenskih spisov, povestij, pesmij in molitvenikov. — Trgovina s papirjem in raznim pisalnim orodjem.